

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

---

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Juli 1996 - 18e Jaargang, nr. 70

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 77	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070 - 368 35 66

Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29

LEDEN:

G. Meelissen, Sociale Commissie	Oostendorperstraatweg 69	8097 PL Oosterwolde	0525 - 62 13 61
R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in oktober 1996.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 september 1996.

ISSN 1382-8207

Wanneer deze "Schakel" in uw bus glijdt is het weer ruim een week geleden dat het traditionele lustrum EERBETOON in de tuin van Paleis Soestdijk heeft plaatsgevonden. Een kleine 30 Engelandvaarders(sters) heeft daar deelgenomen aan het defilé en het informeel samenzijn om met eigen ogen te zien dat de in aanhef dezes gebruikte term "jong" wel degelijk op Z.K.H. van toepassing is.

Wie het optreden van de Prins de laatste maanden o.a. bij het Bevrijdingsdefilé te Wageningen en een aantal andere happenings waar de TV-camera's bij aanwezig waren, goed heeft gadegeslagen zal verwonderd en verheugd zijn over de getoonde vitaliteit van onze Beschermheer. Velen van ons, zgn. "oude" Engelandvaarders zijn op die momenten jaloers dat zij niet meer in zulk een uitstekende conditie verkeren als de Prins.

Het Bestuur van ons Genootschap wil bij deze in de Schakel onze 85-jarige Beschermheer van harte gelukwensen met het bereiken van deze leeftijd en spreekt de hoop uit dat hij nog vele jaren in ons midden zal kunnen vertoeven met dezelfde vitaliteit zoals hij die ten beste gaf in de afgelopen maanden.

"Houwe zo"! is ons aller wens.

FMB

Een nieuwe Schakel ligt weer voor u. Met veel verhalen over en van Engelandvaarders.

Wij zijn bevoorrecht met een hoofdredacteur als Freddy Beukers, die van elke Schakel zo'n interessant blad maakt. Wij zijn ook dankbaar dat vele Engelandvaarders hem assisteren door hem aantekeningen van toen te zenden met toestemming tot publikatie.

Het is telkens weer een genoegen om van die verhalen van vroeger kennis te kunnen nemen.

Helaas zijn al veel ervaringen verloren, omdat zij nimmer zijn opgetekend. Het was destijds natuurlijk ook niet verstandig voor EV's een dagboek bij te houden, dat in handen van de vijand kon vallen. Behulpzame makkers zouden daardoor kunnen worden verraden.

Later hebben velen hun herinneringen op papier gezet, meestal om hun kinderen een indruk te geven wat paps of mams had bewogen om bezet gebied te verlaten – of waarom zij anderen daarbij assisteerden – en wat allemaal werd beleefd.

Wie dit nog niet heeft gedaan, zou het eigenlijk alsnog moeten doen. Niet alleen om de lezers van de Schakel te plezieren, maar om in ons archief vast te leggen wie en wat EV's waren en wat zij beleefden. Hoe eerder dat vastleggen op papier gebeurt, hoe groter de kans om eventuele blinde vlekken te doen opvullen door anderen, die erbij waren. Als dat voor velen ook al niet te laat is.

Een les voor het heden is: ieder die iets interessants of spannends beleeft moet daarvan onmiddellijk notities maken. Wellicht komen er dan binnenkort talloze boeken over Bosnië en de strijd aldaar, van lieden die voor UN of IFOR in Bosnië waren en die tijdig hun belevenissen op papier zetten.

Rudi Hemmes

De naam van **Heije Schaper** zal voor velen van ons in de herinnering blijven voortbestaan als de M.L.D.-vlieger, die in oktober 1940 de helaas zo tragisch mislukte poging deed om met een watervliegtuig op het Tjeukemeer de eerder gedropte agent van de Nederlandse Inlichtingendienst Lode van Hamel en enkele helpers, w.o. Hans Hers op te pikken om hen naar Engeland te brengen. Voor deze vermetele poging werd hem de **Militaire Willems Orde** toegekend.

In de gehele levensloop van Heije Schaper was dit nog maar een incident. Vóór de oorlog diende hij 5 jaar bij de M.L.D. in Nederlands Indië. In 1940 was hij commandant van het Marine Vliegkamp in Schellingwoude. Enkele uren na de capitulatie ontsnapte hij met een Fokker T VIIW (watervliegtuig) naar Engeland. In 1942 werd hij tijdens een bombardementsvlucht bij Terschelling neergehaald en raakte in Duitse krijgsgevangenschap. Dit was voor Schaper het einde van zijn oorlogsactiviteiten. Daaruit ontsnappen werd hem onmogelijk gemaakt, de bewaking was voor hem extra scherp.

Na de bevrijding keerde hij terug naar de M.L.D. 1 november 1954 maakte hij de overstap naar de luchtmacht. Chef van de Luchtmachtstaf en bevelhebber der Luchtstrijdkrachten werden zijn taken. Op 1 oktober 1963 werd hij benoemd tot Adjudant Generaal en Chef van het Militaire huis van H.M. de Koningin. In 1966-1967 was hij partijloos Staatssecretaris van Defensie in de kabinetten Cals en Zijlstra.

Heije Schaper was weliswaar geen Engelandvaarder volgens de daarvoor geldende criteria, maar niemand zal het euvel duiden dat wij, gezien zijn actie op het Tjeukemeer, hem toch een beetje tot de onzen rekenden.

Hij ruste in vrede.

FMB

ENGELANDVAARDERS – KONINGINNEDAG

Op **zaterdag 31 augustus 1996**, om 14.00 uur plaatsen de Engelandvaarders weer een bloemstuk in de **Nieuwe Kerk te Delft**, ter herinnering aan de geboortedag van wijlen Hare Majesteit Koningin Wilhelmina.

Verzamelen 13.00-14.00 uur in het ons bekende pannekoekhuis vlakbij de Kerk.

Einde plechtigheid 14.45 uur, waarna een kopje koffie.
Op het plein voor de Kerk zijn genoeg parkeerplaatsen.
Voor hen die aan de plechtigheid willen deelnemen, opgeven aan ondergetekende. Telefoon (0174) 38 21 83.

Jacob de Mos

HERDENKINGEN 4-5 MEI 1996

Amsterdam 4 mei

Een zonovergoten dag met een koude N.W.-wind kenmerkte deze dag. De plechtigheden in de Nieuwe Kerk en bij het Nationale Monument op de Dam trokken weer vele duizenden belangstellenden.

H.M. Koningin Beatrix en Prins Claus deponeerden onder doodse stilte de eerste krans aan de voet van het Monument, gevolgd door Minister President Kok, Minister Mevrouw Borst en de Verenigde Chefs van Staven van onze Krijgsmacht. Veel kransen en bloemstukken volgden daarna, waaronder een delegatie van ons Genootschap, geleid door Mr Hugo Pos, een Engelandvaarder met een lange geschiedenis, afkomstig uit Suriname. Hij schreef onlangs een zeer lezenswaardige autobiografie waarin ook zijn Engelandvaart vanuit Nederland de nodige aandacht kreeg. Al met al dit jaar een stijlvolle plechtigheid daar op de Dam, waarbij dit keer géén wanklank werd gehoord. Er was dan ook daartoe geen reden.

Loenen 4 mei

Op de Grote Erebegraafplaats in Loenen werd in de ochtenduren een bloemstuk geplaatst bij het Vijfluk in de Kapel van het Ereveld, door Engelandvaarders uit de regio. Het Vijfluk vermeldt de namen van Engelandvaarders die op weg naar de vrijheid over zee of over land zijn omgekomen. Om 15.00 uur vond bij het monument op de Erebegraafplaats een plechtigheid plaats ter nagedachtenis aan de velen die tijdens onze strijd voor de vrijheid hun leven hadden geofferd. De Minister van Defensie, de heer Voorhoeve, sprak een rede uit waarna bloemen en kransen aan de voet van het monument werden gelegd. Hierbij ook een bloemstuk namens ons Genootschap.

Den Haag 4 mei

Bij het monument ter nagedachtenis aan de slachtoffers van het Englandspiel en de omgekomen agenten van BBO en BI, aan de Hogeweg in Den Haag hadden zich honderden nabestaanden en belangstellenden tegen 15.00 uur verzameld. De leiding van de plechtigheid werd jarenlang verzorgd door Marius Boerma, die helaas onlangs en te vroeg is overleden. Zijn opvolger, de heer Van der Heyden, bleek een waardig opvolger. Het aantal aanwezigen overtrof wederom dat van vorige jaren, met een opvallend aantal jongeren erbij, niet alleen kinderen maar ook kleinkinderen van de slachtoffers die hier werden herdacht.

De kransen en bloemen waren eveneens veelvuldiger en mooier dan voorheen. Vlak vóór de plechtigheid werd in allerijl nog een vlaggemast met vlag geplaatst door Gemeentewerklieden die het dit keer (vanwege de vrije zaterdag) kennelijk vergeten waren. De Erewacht van de Koninklijke Marechaussee flankerde het mooie monument en een hoornblazer van hetzelfde corps blies het Taptoe-signaal en het nadrukkelijk door zeer vele aanwezigen meegezongen Wilhelmus. De daaraan volgende kranslegging was zoals te doen gebruikelijk uitermate stijlvol en werd afgesloten door twee kleine, in donkerblauwe jurkjes geklede, meisjes die namens de bewonersvereniging, op een perfecte manier hun bloemen aan de voet van het monument neerlegden. Voor velen een heel ontroerend moment.

Er waren veel Engelandvaarders aanwezig. Wij Engelandvaarders beschouwen dit monument een beetje als **ons** monument. Van heinde en ver waren wij dan ook gekomen. *Gedurende de samenkomst vernamen wij dat de ontwerper en beeldhouwer, die het unieke en fraaie monument heeft vervaardigd, Titus Leeser, de dag tevoren op 92-jarige leeftijd in Zwolle was overleden.*

Het kopje koffie na de plechtigheid in het nabijgelegen Promenade hotel verliep, door het onverwacht grote aantal aanwezigen, in het begin nogal chaotisch. Ondanks dat hebben velen van de gelegenheid gebruik gemaakt om oude vrienden te ontmoeten en het gezellig samenzijn was een waardig slot van deze herdenking.

Wageningen 5 mei

De jaarlijkse bijeenkomst en het defilé voor Z.K.H. Prins Bernhard mocht zich eveneens verheugen begeleid te worden door een stralende zon. Het was echter wel frisjes zodat overjassen nuttig waren. Na de gebruikelijke plechtigheid in de Bergkerk werd in het beroemde "Hotel de Wereld" het laatste deel van het gerestaureerde Complex door de Prins geopend. Z.K.H. bleek zich in goede gezondheid te bevinden.

In een opgeknapt oude jeep begaf hij zich naar de Aula voor een korte pauze, waarna hij bij het Bevrijdingsmonument van Wageningen een krans legde. Vandaar naar het podium waarop een comfortabele stoel was geplaatst. De Prins zag die stoel staan en verordonneerde de verwijdering daarvan. Hij zou het defilé staande afnemen! Hij had wél een dikke jas aangedaan om zich te beschermen tegen de koude. Of was dát verordonneerd door zijn lijfarts? Het defilé van de veteranen werd geopend door een forse delegatie Canadezen, enkele Amerikanen, een groep Polen, waarna oud-strijders en oud-verzetsmensen al dan niet voorzien van wandelstok of rolstoel het podium voorbij marcheerden (-reden). Daarbij was ook een delegatie van ons Genootschap en de Stichting Samenwerkend Verzet onder het martiale commando van ons bestuurslid Jan Bakker. Een kleine twintig Engelandvaarders (sters) namen aan het defilé deel. De Prins saludeerde voor de meegevoerde vaandels en zwaaide naar de voorbijkomende groepen. De TV-uitzending van dit defilé werd halverwege afgebroken omdat een wat frivoler programma de voorkeur van de TV-regie genoot. Jammer.

FMB

ONZE JAARLIJKSE REÛNIE – 1996

Woensdag 25 september a.s. zullen wij wederom de gast mogen zijn van de Marine Luchtvaartdienst op het **Marine Vliegveld te Valkenburg (ZH)**.

Op één dag na 6 jaar geleden waren wij daar eveneens te gast. En wat een goede herinneringen hadden wij daaraan! Op onze manier geven wij gevolg aan de vanouds bekende slogan: "Kom bij de Marine".

Het programma is als volgt:

Vanaf 11.00 uur	Aankomst en registratie van de deelnemers met koffie en cake in de "Valkenhorst", gelegen aan de hoofdweg die het kamp doorsnijdt.
ca. 11.30 uur	Bar geopend, aperitief (voor eigen rekening).
ca. 12.30 uur	Aankomst Z.K.H. Prins Bernhard (als zijn gezondheidstoestand zulks uiteraard toelaat).
ca. 13.15 uur	Met pendelbus naar de Longroom.
ca. 13.30 uur	Lunch. De vermaarde Marine Nasi-Goreng.

15.30 uur	Uiterlijk. Einde lunch. Dit tijdstip is gekozen om degenen die met eigen vervoer komen, de gelegenheid te geven vóór de spits de thuisbasis te bereiken.

Openbaar vervoer

Voor de reünisten die per trein komen, ongeacht waar men vandaan komt, uitstappen bij het station **Den Haag Centraal**.

Er staan blauwe Marine bussen klaar bij de hoofduitgang van het station van het eertijds geheten Babylon complex, **nu Sofitel** hotel. De bussen staan er vanaf 10.00 tot 10.45 uur en vervoeren u gratis naar de reünie-locatie. Na afloop staan de bussen weer klaar voor vervoer naar station Den Haag Centraal.

Voor degenen die de bussen hebben gemist het volgende: vanaf het Centraal Station Den Haag vertrekken bussen van de NZH nrs 90 en 91, om de 7 minuten over het hele uur en 7 minuten over het half uur. Zij rijden via Den Haag naar Wassenaar en stoppen bij het Vliegveld, vlak voor de oprit van het Valkenhorst Theater (eigen rekening).

Eigen vervoer

Voor hen die met eigen vervoer komen, volgt hieronder een plattegrond vanuit de richtingen Wassenaar en Katwijk.

KOMEND VANUIT DE RICHTING AMSTERDAM (A4) moet men **na** het brugrestaurant Van der Valk kiezen voor de A4 – Den Haag Centraal/Oegstgeest.

Afslag nr 8 (N206).

Leiden/Utrecht/Valkenburg/Katwijk/Duinrell.

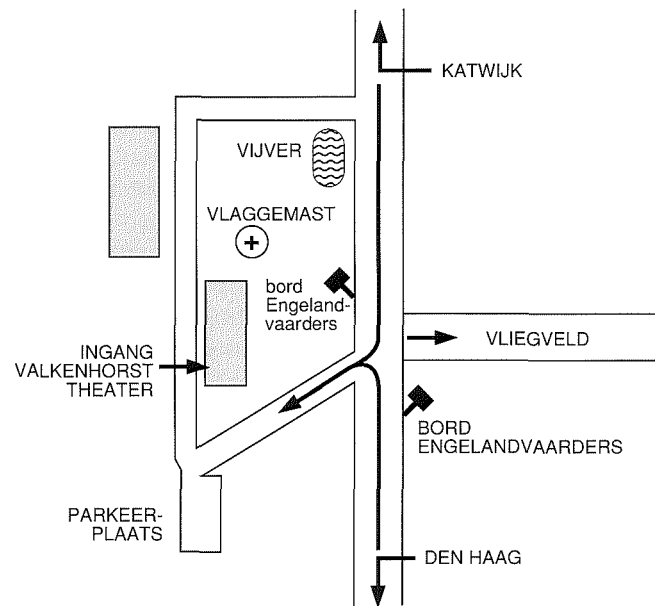
Beneden bij de stoplichten rechtsaf, richting Katwijk.

Na ± 2 km 2e stoplicht linksaf, richting Valkenburg/Wassenaar/Duinrell.

LET OP: snelheid op deze weg is 50 km per uur! Na ± 1 km ziet u rechts een oprit naar het Valkenhorst Theater.

KOMEND VANUIT DE RICHTING ROTTERDAM (A13) Den Haag/Amsterdam. Bij het Prins Clausplein, richting Voorburg/Den Haag nemen. U komt op de Utrechtse Baan; aan het eind hiervan, rechtsaf slaan richting Leiden/Amsterdam.

Na het viaduct (bij motel Bijhorst) neemt u het **tweede** stoplicht links, richting Wassenaar/Duinrell. Bij de rotonde rechtsaf en na 50 meter linksaf, richting Wassenaarse Slag/Katwijk/Haarlem tot het vliegveld Valkenburg.

De kosten voor deelname bedragen dit jaar f25,- p.p.

U wordt als deelnemer geregistreerd bij binnenkomst van uw betaling bij de penningmeester.

De uiterste datum waarop de betalingen binnen moeten zijn is zaterdag 15 september a.s.

Het is voor de catering op het Vliegekamp noodzakelijk dán te weten op hoeveel personen zij met de inkoop van de victualiën moeten rekenen.

Degenen die in Nederland en België wonen kunnen gebruik maken van de bij deze Schakel gevoegde accept-girokaart.

Uit het verdere buitenland kan betaald worden, liefst in contanten in enveloppe (f25,- of tegenwaarde in de lokale valuta) of per cheque. In het laatste geval, i.v.m. de bankkosten, het chequebedrag met f5,- verhogen.

De evenementencommissie

De penningmeester

Vrijdag 26 april jl., de dag dat niet een lintjesregen maar een lintjesbuitje over ons land neerdaalde mocht Gerrit Meelissen, een uitermate verdienstelijk lid van het Bestuur van ons Genootschap Engelandvaarders, de versierselen behorende bij de Orde van Oranje Nassau ontvangen. Hier en daar een buitje kenmerkte dit jaar de normaal zo abundant stortbui van onderscheidingen ter gelegenheid van Koninginnedag. Door de vernieuwde vorm paste deze nationale feestdag zich aan de klimatologische toestand des lands (maandenlange droogte) aan.

Burgemeester Zielhuis van Oldebroek was daarvoor naar de Verpleeg-inrichting "De Wenthorst" in Heerde gekomen. Hier is Gerrit na een lang ziekenhuisverblijf terecht gekomen voor revalidatie. In een korte toespraak schetste de heer Zielhuis zijn levensloop, de oorlogskampervaringen en zijn enorme inzet bij de begeleiding van de vele aanvragen voor een Buitengewoon Verzetspensioen. Ook verzorgde Gerrit de toepassing van de Militaire Verzetwet, de zgn. Wet van Dedem. Namens de Sociale Commissie van ons Genootschap maakten Bill Susan en ondergetekende deel uit van het uiter-aard kleine gezelschap dat bij deze plechtigheid aanwezig was. Behalve Gerrits echtgenote, Connie, familie en zeer naaste vrienden waren tevens aanwezig een vertegenwoordiging van de Stichting 1940-1945 en van de Buitengewone Pensioenraad, nu Pensioen- en Uitkeringsraad.

G.W. Baron van Dedem (namens de Vriendenkring van Oud-Dachauers) die samen met Gerrit in Dachau gevangen zat, overhandigde mede namens Susan en ondergetekende de miniatuuronderscheiding. Ik werd nog in de gelegenheid gesteld om de verdiensten van Gerrit "een vierkant karakter, een warm bepleiter voor de toepassing van het Buitengewoon Pensioen" te schetsen, en

niet te vergeten de geweldige samenwerking met de Sociale Commissie van ons Genootschap.

Alle Engelandvaarders zijn verheugd dat één van dit jaar schaarse druppeltjes van het lintjesbuitje op de revers van Gerrit Meelissen is gevallen. Gerrit en Connie van ganser harte gelukgewenst met deze welverdiende onderscheiding die met name in dit geval niet alleen een schouderklopje is geweest maar zeker ook een medisch-mentale opkikker, die bij zal dragen aan de zonodige revalidatie.

Sam G. Timmers Verhoeven
Vlissingen 27-04-1996

UIT DE REGIO

REGIO ZUID

Donderdag 18 april jl. waren we met 44 personen bij elkaar op onze half-jaarlijkse reünie in Motel Gilze-Rijen. En bij dat getal van 44 zijn we even in verwondering stil blijven staan. Het is immers al meer dan 20 jaar, dat we zo tweemaal per jaar bijeen zijn en het aantal reünisten meestal ruim boven de 40 is.

Dat we ondertussen met z'n allen óók hetzelfde aantal jaren ouder zijn geworden is dus geen belemmering gebleken.

Het tijdstip van het samenzijn van vrijdagavond verleggen naar donderdag-lunchtijd kan een extra stimulans geweest zijn.

Dus denken wij daarom, dat we met iets goeds bezig zijn en vinden we, dat het goede zo lang als mogelijk behouden moet worden.

Vandaar dat donderdag 7 november a.s. als datum is vastgesteld voor de EV Regio Zuid-reünie.

De locatie blijft dezelfde en we kunnen elkaar weer vanaf 11.00 uur ontmoeten.

Uw bericht van deelname graag tijdig aan een van ons:

Bram Grisnigt (0164) 61 34 15

Toine Lazeroms (0413) 26 48 84

Cor van Remmen (0165) 53 64 88

1996

DE DAG V/H VERZET

VLIEGBASIS SOESTERBERG
ZATERDAG 31 AUGUSTUS

PROGRAMMA

Uitgenodigd zijn: De Minister van V.W.S.
Mevr. Dr. E. Borst-Eilers
De Koninklijke Luchtmachtkapel

Toespraak: De heer P.J.G. Molthoff, voorzitter
Stichting Samenwerkend Verzet
1940-1945.

Inclusief: Koffie met gebak.
Apéritief
Rijstmaaltijd met 1 consumptie
1 verrassing

VEEL INFORMATIESTANDS

AANVANG: 10.30 precies

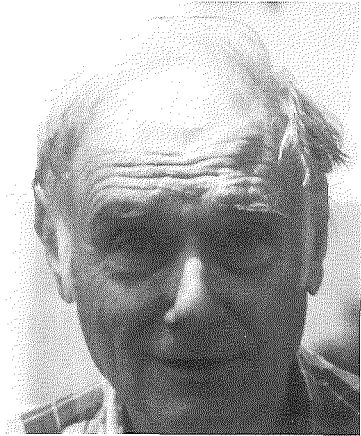
FEESTTENT

AANMELDING: Zo spoedig mogelijk door overmaking van fl. 25,- op giro.5166870 of bank 914130307 t.n.v.
"Comité Dag van het Verzet" Elburg.
Toegangskaarten met route beschrijving worden half augustus toegezonden.

Hans ten Raa, een broer van **Engelandvaarder Erik ten Raa**, thans wonende in Dalkeith, Australië, zond ons de navolgende bijdrage. Een bescheiden verhaal over een bescheiden Engelandvaarder, maar toch de moeite waard om aan de vergetelijkheid te ontrukken.

"Kortgeleden was ik in staat om mijn broer Erik in Australië op te zoeken. Ik deed dat omdat hij niet meer in staat is naar Europa te komen en ikzelf wat ongerust was over zijn gezondheid. Hij is nu tenslotte ook niet zo jong meer (72 jaar). Ik weet dat hij een paar jaar geleden pas is opgenomen in uw ledenbestand na lang aandringen van een oude vriend die hij bij zijn laatste bezoek aan Nederland nog tegenkwam. Hij heeft, ondanks verzoeken daartoe van de 'Schakel', nooit zijn 'verhaal' opgeschreven, enerzijds omdat hij daar weinig tijd voor had, anderzijds omdat hij ook veteranen-organisaties niet graag als 'mutual admiration societies'

wil zien. En het is al zo lang geleden. Ook al daarom zal ik een lang verhaal kort houden, dat ik met hem nog eens heb opgehaald.

Als jongen van 12 kwam hij in Polen (waar wij 's zomers heengingen wegens onze moeders afkomst) en in Holland al op voor armere vriendjes die door de 'establishment' niet voor vol werden aangezien en behandeld. Vooral de hooghartigheid in dit opzicht van de Duitse 'overlords' die nog werkten en woonden in de republiek Polen was stuitend. Maar ook in Holland kon men laatdunkend over 'klassenverschil' spreken. Erik kon daarover gevaarlijk woedend worden. Dat komt bij hem van binnen uit. Onze ouders waren pacifistisch liberaal, na 1933 steeds meer een goede defensie steunend. De starre autoritaire en staats-socialistische systemen zowel in de USSR als in het Derde Rijk waren ons vreemd. Tijdens de Spaanse burgeroorlog konden we dan ook moeilijk partij kiezen. Voor de oorlog was ons ouderlijk huis een doorgangshuis voor talloze vluchtelingen uit Duitsland naar het vrije westen; Joodse en communistische Duitsers en Tsjechen. Na de bezetting in 1940 kon het niet lang goed gaan. Erik zat toen in de derde klas van het Murmellius gymnasium in Alkmaar. Laat ik niet vergeten hierbij te vertellen dat we daar veel Joodse leraren hadden. Ons ouderlijk huis stond in Bakkum, aan de duinen. Daar begonnen onze eerste verzetspogingen; zoals Erik later beschreef bestonden die uit het verkeerd zetten

van richtingaanwijzers en het kapot maken van militaire telefoondraden, en wat mij betreft het leeg laten lopen van Duitse fietsbanden. Eriks poging om met keien een goederentrein te laten ontsporen mislukte. Hij werd twee dagen van school gestuurd na een ruzie met een NSB-klasgenoot. De Joodse leraren werden in die tijd ontslagen. En toen hij daarna in een goederenwagen op het station van Castricum een kist met radiobuizen probeerde te vernielen, was hij in direct gevaar herkend te worden. Dat was in mei 1942. Hij zag alleen iets in direct vluchten. Hij zou op een zondag in Alkmaar met zijn twee broers aan een jeugdtennistournooi meedoen. Hij fietste ook naar Alkmaar, maar niet naar het Sportpark; Erik zette zijn fiets in de stalling van het station. We weten niet of die daar nog staat. Daar had hij afgesproken met een klasgenoot om met hem samen de tocht naar Zwitserland te ondernemen. Het zou anders lopen, want na een paar dagen moest zijn maatje afhaken. Hij kwam terug in Nederland, en terug naar school.

Erik had al zien aankomen dat hij zou moeten weggelopen. In schooltijd spijbelde hij wel eens om zichzelf te oefenen in lange afstand lopen en eten van wat hij vond. Ook had hij inlichtingen verzameld over de mogelijke ontsnappingslijnen. Hij had voor Zwitserland gekozen, denkend dat hij vandaar legaal verder kon komen. Dat betekende met de trein zonder kaartje naar Eindhoven en vandaar lopen, gebruik makend van zijn training en uit zijn hoofd geleerde kaarten (een oude hobby van hem). Hij zocht weleens katholieke kloosters op of sliep buiten. Bij Orval de Franse grens over, zwemmend het Rijn-Rhônekanaal over, en over de Jura Zwitserland in. Zijn hoop nu snel 'legaal' naar Spanje en Engeland te kunnen komen werd zoals bij zoveel anderen de bodem ingeslagen. Internering dus. Zes keer ontsnapt. Dus ook gevangenis, o.a. in Lausanne en Genève. Werkkampen. Na ziekte een keer koeien hoeden in Graubünden. De plannen om via Frankrijk naar Spanje te komen werden door hem gewijzigd, omdat er teveel verhalen rondgingen dat het in het (nog onbezette) Vichy-Frankrijk erg gevaarlijk was. Hij had al zijn verdiende geld gespaard en adressen op de Balkan verzameld. Dus proberen via Noord-Italië via Joegoslavië naar het nog neutrale Turkije te komen. Bij Como over de Italiaanse grens. Mis. Belletjes aan het grenshek alarmeerden de Carabinieri met waakhonden. Terug naar Zwitserland dan maar. Weer gevangenis. Intussen Spaans leren. Want nu moest het maar via Vichy-Frankrijk. Na een zevende ontsnapping.

Hij kwam in een trein uit Genève de grens over, omdat hij bij de grenscontrole een baby van zijn buurvrouw in zijn armen nam en deed of hij bij de moeder hoorde. Via de Haute Savoye ging hij nu op weg naar Spanje. Hij durfde het aan, een bus te nemen naar Annecy. Weer mis. Opgepakt door de Franse politie.

Op het politiebureau werd hij door een potige figuur bevrijd, waarvan hij pas veel later heeft begrepen dat het een Nederlander was. In en uit treinen springend om controle te ontgaan via Lyon en Avignon en lopend naar Perpignan. Daar wist hij dat de politie 'goed' was en logeerde enige dagen in hun kazerne, leerde Baskisch van hen en ging daarna met een politie-auto tot Céret in de Pyreneeën. Nu werd het echt moeilijk. Vandaar naar Prats de Molo en lopend door de sneeuw de Spaanse grens over. Winter '42-'43. Met kunstgrepen wakker blijvend kwam hij na vier dagen en nachten tot bij Camprodon waar hij uitgeput door een Catalaanse boer gevonden werd, die hem gastvrij opnam en een paar dagen verzorgde. Daarna verder lopen naar Barcelona, onderweg veel controle ontwijkend. Vlak bij Barcelona toch even de trein proberen. Mis. Gevangenis. Hij kwam na 5 maanden vrij dankzij de Catalaanse en de Baskische anti-Franco bewegingen. Want hij werd bevriend met Emilia Basaguri, een Baskisch nichtje van de secretaresse van de Catalaanse gouverneur, dat hem, door een jaar met zijn leeftijd te smokkelen, vrij kreeg als 'te jong' voor de gevangenis. Op dat valse papier kreeg hij later in Avila een Spaans paspoort, dat hij tot nu toe nog geldig heeft gehouden. Erik en Emilia wilden na de oorlog trouwen.

De weg van Madrid en Avila naar Portugal lag nu open. Van Lissabon ging Erik in april '43 per schip naar Gibraltar. Daar monsterde hij als Nederlander aan op de Canadese kolenboot 'Peribonca', met bestemming Malta. Hulpkanonnik. Het konvooi werd in de Middellandse Zee uit elkaar geslagen, schip terug naar Gibraltar. Dat was mei/juni '43. Lading gelost, niet naar Engeland maar naar Canada, daar ten anker bij eiland Anticosti (in de mond van de St. Laurent-rivier). Vandaar in een ander konvooi a/b Belgische kanaalboot 'Prins Albert' naar Plymouth, UK. Omstreeks juli '43 kwam hij daar aan.

In UK de bekende politieke screening. Daarna ook vriendschappelijk onderzocht door Koningin Wilhelmina en Prins Bernhard in Londen. Eind '43 opleiding tot jachtvlieger RAF. Daarbij ook gewerkt aan een benodigd opleidingspapier gelijkwaardig aan middelbare school. Februari/maart '45 eerste oorlogsvluchten tegen de laatste Duitse doelen in België. Hij had het doel bereikt, waarvoor hij was gegaan. In juni '45 zag ik (in dienst als seiner in de Kon. Marine) hem na 3 jaar in Wales, tot mijn verbazing springlevend als RAF-man en sergeant-vlieger. Daarna begon Koninklijke Marine aan hem te trekken, die vliegers nodig had voor ons eerste vliegdekschip. Zo werd Erik eerste Nederlandse Firefly-vlieger, tijdens detacheringen Britse Naval Air Stations en Britse Vliegkampschepen. Intussen gehannes, vooral door slecht contact Brits-Ned. autoriteiten, over zijn officier worden als dek-vlieger bij de Kon. Marine en het ontbreken van Nederlands schooldiploma. Daardoor werd zijn detachement

op HMS Theseus verlengd en toen het schip bij IJsland voer kon Erik niet overgaan naar eerste Nederlandse carrier, Hr.Ms. Karel Doorman, waarmee ik in augustus '46 naar Indië vertrok, zonder mijn broer. Die eindigde zijn militaire leven op het marine vliegveld Valkenburg. Hoewel de door een wonder uit Dachau teruggekeerde Joods rector hem nog zijn gymnasium-diploma had gegeven, ging Erik in 1948 de militaire dienst uit. Sedert eind '46 had hij ook de klap van de dood van Emilia te verwerken gehad, die bij een busongeluk was overleden, vlak voor hij haar weer kwam opzoeken.

Hij kreeg als volontair een baan bij de Hollandse Bankunie en vertrok in 1950 naar Buenos Aires. Na zijn verzet tegen racistisch beleid van de bankdirectie, die meeging met de Argentijnse regering, vroeg hij ontslag. Nieuwe baan bij de Indisch Afrikaanse Handelsmaatschappij in Kenia, later Tanganyika (Dar es Salaam). Omdat de handel hem niet lag, nam hij een aanbod aan, over te gaan in regeringsdienst ter bevordering onderwijs. Daar opnieuw in conflict met koloniaal bestuur omdat hij Afrikaanse nationalisten voor verboden vergaderingen thuis ontving, o.a. Julius Nyerere. Omdat hij tijdens zijn werk, nadat hij zich had ontfemd over een gewond Afrikaans jongetje en zijn familie, erelid was geworden van een Afrikaanse stam en woordenboeken van drie onbekende Sendawe-talen had gemaakt, kreeg hij de kans, op een Oxfordse beurs antropologie te studeren met de mogelijkheid tot het behalen van de doctorsgraad.

Nadat hij die had verworven, kon hij solliciteren naar een plaats als associate-professor aan de University of West Australia in Perth. Hij vertrok met zijn gezin, met twee dochters, op 5 december 1967 uit Southampton, uitgezwaaid door mijn familie, toen ook in Engeland wonend. Met de 'Achille Lauro' (onze voormalige 'Oranje') kwam hij op 2 januari 1968 in Fremantle aan. Hij werd in Perth prof. social sciences en woont sinds jaar en dag in de voorstad Dalkeith op het bekende adres. Ook die deftige buurt bracht hij soms in opschudding door Australische Aborigines in zijn huis te ontvangen; hij heeft naast zijn wetenschappelijke tijdschrift-publicaties ook een woordenboek samengesteld van hun 'western desert language'. Na zijn pensionering begeleidde hij nog tot vorig jaar studenten over de hele wereld. Hij heeft drie dochters in Australië en 7 kleinkinderen. Voor het gemak heeft hij nog steeds twee paspoorten, een Nederlands (72 jaar oud) en een Spaans (51 jaar oud). Met zijn vriendschap kan ik mij geen betere broer indenken.

Wellicht bereikt deze brief zo nog oude vrienden van Erik die met hem contact willen zoeken. Hij is niet veranderd. Hij komt als hij kan nog steeds op voor 'als ongelijken behandelde mensen'. Daarom ging het in de oorlog ook al. En die oorlog win je alleen in de vrede daarna. Hij zoekt als koppige individualist nog

---

steeds geen steun van niemand, integendeel, geeft steun tot het uiterste van zijn vermogen. Als hij ergens de pest aan heeft dan is dat aan arrogante lieden. En het koppige individualisme: dat had hij nodig om in de oorlog te overleven. Ik sluit mijn laatste foto van hem in."

Hans ten Raa

OOK TE MELBOURNE WERD ONZE BEVRIJDING HERDACHT _____

Van **Engelandvaarder Hans (J.C.) van Roosendaal** ontvingen wij daarover de volgende bijdrage:

"Ik dacht altijd dat als je ouder werd, dat je dan alles veel beter ging doen, maar dat is beslist niet waar, tenminste niet wat mij betreft. De Schakel, met de jaarlijkse noodkreet van FMB heb ik speciaal direct na het lezen op mijn lessenaar gelegd, zodat hier direct actie op genomen kon worden, maar ... zo is het niet gegaan, er kwam altijd iets anders in de weg, zeilen, uitgaan, op kleinkinderen passen enz. totdat mijn geweten het niet langer kon verdragen, dat die arme FMB op mijn centen zat te wachten. Dus vanochtend naar de bank gesneld en kunnen wij nogmaals proberen om deze bankbriefjes door de post te smokkelen. Gelukkig dat ik niet in Indië of Thailand woon want dan hadden zij mij al lang opgesloten met het vooruitzicht om misschien opgehangen te worden, maar voor FMB en de Schakel heb ik dit er wel voor over.

Het is bijna alweer een jaar geleden dat wij in Melbourne de 50-jarige bevrijding gevierd hebben. Het was door de diverse Nederlandse instanties uitstekend georganiseerd. Eerst marcheerden wij om 10 uur naar de cenotaph, waar reeds een Nederlands koor van 130 man (vrouw!) aanwezig was, na de speeches werden de kransen gelegd en zong het koor zeer indrukwekkend. Daarna togen wij allen naar de kathedraal (vlakbij) voor een dienst in het Nederlands, behalve dat de dienst zeer indrukwekkend was kwam een echtpaar van elke provincie op het podium, gekleed in de juiste klederdracht en met hun vaandel, zij staken dan een kaars aan en zeiden een paar woorden over de oorlogstijd in hun provincie. Het geheel was uiterst indrukwekkend en toen aan het einde het koor het Wilhelmus zong waren er velen die ineens naar hun zakdoek moesten grijpen.

Na de kathedraal togen wij naar het stadhuis, niet ver. Hier was het koor nogmaals aanwezig en onder het eten van een broodje met een kopje koffie werd er vrolijk op los gezongen. Gezellig en zeer geslaagd."

J.C. van Roosendaal

VOOR DE LAATSTE MAAL DE GENERAAL VAN TRICHT _____

Zij die de Generaal Van Tricht goed hebben gekend sluiten zich aan bij de mening van Jan Bakker, dat de omstreden foto op pagina 11 van de **Schakel** van januari 1996, niet een foto is van de Generaal Van Tricht, maar van de Generaal van Voorst Evekink.

Engelandvaarder Paul Scheffer uit Australië zond Jan Bakker een brief waarin deze passage: *"Ik heb bijna twee jaar op het bureau Militaire Attaché (te Bern) gewerkt, in 1943 en 1944 dus ik weet net als jij dat het onze Generaal niet is. Het lijkt niet eens op hem en hoewel hij een zware roker was (ik moest zorgen dat elke ochtend twee pakjes "Parisiennes" op zijn schrijftafel lagen) had hij zich nooit met een sigaret in de mond laten fotograferen. Daar was hij de man niet naar ... Ik stuur je hierbij een lasercopie van de foto die ik bij mijn vertrek naar Londen van de baas kreeg ..."*

Ook EV Amerlaan reageerde op de discussie en eindigde zijn brief met *"Sorry Jan Bakker!"*.

Discussie gesloten.

FMB

P.S. De zeer grote verdiensten van de Generaal Van Tricht komen uitvoerig aan de orde in de hierna aangekondigde doctoraalscriptie.

Dat ook nog 60⁺-ers in staat zijn om wetenschappelijk actief te zijn komt naar voren in een januari jl. verschenen doctoraalscriptie Geschiedenis van de hand van Drs G.J. Staal uit Zeist.

Met behulp van een méér dan grondig literatuur- en archiefonderzoek is G.J. Staal er in geslaagd om tot in details de geschiedenis van de Nederlanders die in WO II naar Zwitserland zijn uitgeweken te boek te stellen. In méér dan 100 pagina's vermeldt de schrijver wat er zich daar allemaal heeft afgespeeld, maar vooral de achtergronden van de gebeurtenissen en de ervaringen van zovelen van ons in dat "gastvrije" Zwitserland.

In zijn **voorwoord** zegt de schrijver:

"De ervaringen van Nederlanders die tijdens de Tweede Wereldoorlog naar Zwitserland vluchtten, vormen het onderwerp van deze studie. Tot nu toe bestaat er geen overzicht. De doelstelling van deze studie is om hierin zoveel mogelijk te voorzien. Daarbij is geschreven vanuit het gezichtspunt van de vluchteling. In dit relaas komen voorts aan de orde de maatregelen met betrekking tot deze vluchtelingen van de Zwitserse autoriteiten en van de Nederlandse Regering casu quo Gezantschap, de effecten van deze maatregelen en hun samenhangen.

Het verslag is 'histoire à témoin' waarbij de schrijver één van de getuigen is. Er blijkt waarde-betrokkenheid. Er is getracht om de motieven te vinden die ten grondslag liggen aan beleidsbeslissingen. Het verslag van deze studie zal hier en daar verraden dat de schrijver naast geschiedenis ook economische wetenschappen studeerde.

Dit overzicht van het wel en wee van Nederlanders die uit vaderlandsliefde dan wel om lijfsbehoud naar Zwitserland vluchtten, heeft mede de bedoeling om de belangrijke bijdrage van deze groep aan de oorlogsinspanningen van ons land onder de aandacht te brengen. Immers, omstreeks 900 Nederlanders zijn vanuit Zwitserland tijdens de Tweede Wereldoorlog doorgereisd en in 's lands dienst getreden".

De doctoraalscriptie is onlangs in druk verschenen. Voor zeer velen van ons is het beslist de moeite waard om kennis te nemen van deze hoogst belangrijke aanwinst in de geschiedschrijving over Engelandvaarders.

G.J. Staal geeft in eigen beheer het onlangs van de persen gekomen boek uit. Het is bij hem tegen betaling van f20,- plus portokosten te bestellen.

Drs G.J. Staal, Oranje Nassaulaan 52, 3708 GE Zeist, telefoon (030) 692 27 92.

FMB

Van **Engelandvaarder Pieter Schagen (Great Britain)**, ontvingen wij een reactie op onze publicatie op pag. 18 en 19 van de **Schakel** van april 1996. Vanwege de vele aanvullende gegevens die in deze reactie voorkomen publiceren wij de brief van Schagen in zijn geheel hieronder:

"Met interesse heb ik de groepsfoto, ingezonden door Martien Willebeek Le Mair bekeken en denk dat ik de voornamen van een drietal cadetten wel zal kunnen geven.

Eerste rij, 5e van rechts zit met gekruiste armen (de enige) GERRIT JAN MOL, gewezen lid van de flitsploeg, die ook te herkennen is op de oudejaars foto op pag. 26 van het april-nummer.

Tweede rij, 5e van rechts met leeuw op borstzak komt mij bekend voor maar kan hem geen naam geven; naast hem staat MARINUS VAN ZWEEDEN.

Derde rij, rechts naast Willebeek Le Mair, is mij onbekend, en uiterst links staat BRAM DOBBE, die kort na de bevrijding in een vliegtuigongeval bij Gilze Rijen het leven liet.

Als voormalig cadet van no. 28 Course Nav/B. No. 5 Air Navigation School in Jurby, Isle of Man, en ook van "10" Flight No. 50 Initial Training Wing in Bridgnorth, ben ik van mening dat de foto op de laatste plaats genomen is. De "intakes" daar bedroegen ongeveer 48 tot 50 man, terwijl in Jurby de cursussen slechts ongeveer 20 man sterk waren.

No. 10 Flight by Bridgnorth bedroeg 49 cadetten, waarvan 3 Nederlanders, "grote" Hans Mol, Tony van Noorden en zelf. Tony en ik misten de eerdere "intake" van de andere groep doordat wij gewond waren bij de inslag van de vliegende bom in Albert Road, Regent Park Londen; de ontvangst van het Kruis van Verdienste was daardoor ook verlaet.

Bij onze aankomst in Jurby was daar al een eerdere cursus in opleiding met Nederlandse cadetten waarvan ik de namen herinner van:

"JOHNNIE" van ASPEREN,

BLOM, voornaam onbekend,

LOUIS VAN COEVORDEN, thans YEHUDI SHIMONI geheten,

"kleine" HANS MOL, die deel uitmaakte van ons zevental dat door de Pyreneeën trok september/oktober 1943,

*BAS GANDERHEIJDEN, best man bij Hans Mols huwelijk met Jennie,
MARINUS VAN ZWEEDEN, thans woonachtig in Nieuw Zeeland.*

*No. 28 Course in Jurby bestond uit 10 Britse, 2 Belgische en 8 Nederlandse
cadetten, te weten:*

BRAM DOBBE,

FRITS LUBERTI, nu wonende in Regina, Canada,

"grote" HANS MOL, tegenwoordig op het eiland Vanuatu in de Grote Zuidzee

TONY VAN NOORDEN,

A.J.P. PEETERS, geen Engelandvaarder en tegenwoordige woonplaats onbekend,

DICKIE POLAK, overleden in de 80er jaren in Amstelveen,

MARTIEN "Willy" WILLEBEEK LE MAIR, en

PIETER SCHAGEN van Zaandam, nu in Hampshire, Engeland.

*Mijn echtgenote van 50 jaar, voormalig LACW "Rena" McMillan, die in Jurby
diende als payclerk en de betaallijst voerde voor de geallieerde cadetten kende
alle Nederlanders bij naam en velen in persoon.*

*Er waren tevens twee officieren in opleiding, de ene heette DIRKS en was een
hockeyspeler; van de andere is mij de naam ontgaan."*

Pieter Schagen

Van **Engelandvaarder Hein Fuchter** uit Australië ontvingen wij de volgende
mededeling inzake dit onderwerp:

*"Naar aanleiding van Willebeek Le Mair's foto in de Schakel van april 1996
(pagina 18) het volgende.*

*De namen van de Engelandvaarders op deze foto zijn A. Dobbe, Leendert
Vermaas, Rinus van Zweeden, G.J. Mol en ondergetekende, #4 rechts van
Willebeek Le Mair.*

*Op de AN&BS Course in Jurby, Isle of Mann zaten 21 man waaronder tien
Engelandvaarders. Louis van Coevorden werd door de Engelse leiding als
vertegenwoordiger van het Hollandse contingent aangesteld (zeer terecht overigens).
Hij staat niet op deze foto. Ook ontbreken Piet Kramer, Ganderheyden
en Kok. Ik denk daarom dat deze foto genomen werd op de ITW Course in
Bridgenorth, Shropshire in oktober of november 1944."*

Hein Fuchter

In de **Schakel** van april 1996 publiceerden wij passages uit een circulaire
afkomstig van het Veteranen Platform. Daarop reageerde **Engelandvaarder
Willem Konigsberger** uit Genève met de volgende regels:

*"De circulaire 'Remigratie Engelandvaarders' van de Stichting Veteranen Plat-
form (de Schakel van april) vind ik een groot schandaal.*

*Sommige van onze buitenlandse kameraden, nu oud, moe en eenzaam, willen
graag hun laatste dagen in Holland doorbrengen. Niet dat ze als veteranen die
in 1940-1945 hun leven riskeerden (één per duizend Hollanders) een bijzonder
hartelijke ontvangst verwachten.*

*In tegenstelling tot de regeringen van ander landen zoals Frankrijk, heeft Den
Haag nooit veel erkenning of dankbaarheid getoond. Dat weten we allen sinds
1945 al te goed. Maar semi-officieel te zeggen en schrijven: "blijf maar beter
weg, jongen, je kon ons eens tot last vallen en onze multi-rationale gemeenschap
wil dat niet slikken" dat gaat toch werkelijk veel te ver en is een ongelooflijk
schandaal".*

Dr Willem Konigsberger

IN DE HERINNERING GEGRIFT

Zo nu en dan borrelen bij Engelandvaarders herinneringen aan incidenten uit
een ver verleden naar boven. Het gebeurt dan dat zij de herinnering op papier
zetten en in de taal van hun huidige vaderland aan de redactie van de **Schakel**
zenden. Dat komt ervan als je als redacteur kenbaar maakt dat je bijdragen
voor ons tijdschrift op prijs stelt.

Zo reageerde Engelandvaarder **Ben Evers uit Covington (USA)** die ons laat
meegenieten van zijn stukje waar understatement niet vreemd aan is.

*"Most of us Engelandvaarders can point to an experience or two, during the
German occupation, which first prompted the thought of "How can I get out of
here".*

*One such incidents occurred to me during a brief camping trip on the outside of
Weert in Limburg. We (4 Hagenaars, among them your unofficial U.K. repre-
sentative Frans Jacobs), had ventured into town to buy some "Kersenvlaaitjes",
a pastry us big-city dwellers had all but forgotten about. A uniformed NSB-er*

was busy doing his bit for the Party by pasting propaganda stickers on storefront windows, while half a dozen jeering and taunting Weert housewives followed right behind him, meticulously removing the stickers he had affixed only minutes before. Surely our socialist warrior was not in the best of moods. When he spotted us across the street he quickly crossed and, pointing to the camping knife I had in its sheath on my belt, shrilly yelled: "You know, the Führer does not allow those!". I looked at him and, with the recklessness of the young and foolish, told him what he could do to his Führer (it has something to do with emptying of the bladder). Visibly shaken by such a flagrant affront he whipped out his little whistle and blew it furiously; 2 more of his compadres quickly appeared out of nowhere. Thus emboldened he tapped me on the chest and said: "You come with me". We rounded the corner and shortly stood in front of a small house with a German armed guard in front and a sign over the front-door, eagle and all, saying "Ortskommandatur". (sic) He asked the guard for the Commandant and was told that he wasn't in. Upon whispering something to the guard this suddenly changed. Answering the doorbell a soldier appeared and, after some more whispering, I was led up the narrow hallway and told to wait. A surge of loneliness suddenly engulfed me, when a moment later, the soldier waved me into a room and quietly closed the door behind me. In front of me stood a tall, rather heavy-set German officer with a rosy, friendly kind of Santa Clause face; a greyish fringe surrounded his otherwise bald pate. He was a man who, with or without uniform, exuded authority. I felt desperately small facing him. He quietly looked me over and then, looking me in the eye asked: "Did you really say that?". Not trusting the sound of my own voice I nodded in affirmation, whereupon he half turned away from me as though to ponder what to do or say next. There was never any doubt. In a flash he spun around and with the back of his hand lashed me across the side of my head with such force that I lost my balance and fell to the side of his desk. On the floor he kicked me in the stomach; to fend off further blows I instinctively rolled myself into a ball and endured repeated kicks to the buttocks, shins and other areas. They all hurt but caused no ruptures or internal injuries. Quite possibly my tormentor never did mean to cause lasting physical injury – I just don't know. What I do know is that, when he told me to get up not much was left of my initial bravado.

As though nothing had happened in between he resumed our conversation by asking me where my parents were. I told him: "The Hague", whereupon he said: "Do you realize I could arrest you right now and make you disappear to where your parents would never know what became of you?". I told him I did and apparently he believed me for, after a short pause, he somewhat pensively went on: "I have a son fighting at the Russian front; he's about your age. I only

hope he's smarter than to do the stupid things you've just done". With that he walked toward the door and held it open. "Get out!", he said. To this day I am fairly certain I saw a flicker of a smile on his face.

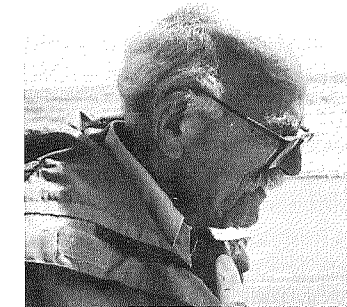
When I joined my friends waiting down the street not a word was said; we hurriedly headed out of town. At last one of them broke the silence, saying: "Man, I never seen you that pale!"

When Frans first advanced the idea of getting out I was more than ready to listen; we left Holland the following Spring in May '43 and via the Pyrenees, Miranda de Ebro, Madrid, Lisbon and Gibraltar reached England in Oktober that year. Neither of us had ever had the occasion to regret our move."

Ben J. Evers

HUGO POS – ENGELANDVAARDER – LITERATOR

Het zwervende leven van een laatbloeiër was de kop van een uitvoerig artikel in de boekenbijlage van 20 april van het NRC-Handelsblad. De in 1995 gepubliceerde autobiografie van Hugo Pos (1913), onder de titel *IN TRIPLO* wordt in dit artikel uitvoerig besproken. *IN TRIPLO* verwijst naar de drie gestalten die hem jarenlang het vuur na aan de schenen hebben gelegd: Surinamer, Nederlander en Jood, zo schrijft de literaire medewerker van het NRC-Handelsblad, Charles Coster. Het boek is levendig en met humor geschreven, zo gaat hij verder. Het was aanleiding voor uw redacteur om het boek te kopen en te lezen. Daar had hij geen spijt van.

In het kort zijn levensgeschiedenis: geboren in Suriname, waar de Joodse bevolkingsgroep tot de bovenlaag van de koloniale samenleving behoorde, genoot hij een gelukkige jeugd. Op zijn veertiende werd hij naar Nederland gestuurd. Na het gymnasium in Alkmaar, studeerde hij rechten in Leiden en genoot van het corpsleven.

In de nacht van de capitulatie stapte Pos met

---

twee vrienden op het Scheveningse strand in een bootje in de hoop door een Engels schip te worden opgepikt. Dit initiatief op water en brood eindigde bij de Belgische kustplaats Nieuwspoort. Vandaar, na een mislukte poging om via Duinkerken Engeland te bereiken, terug naar Nederland.

Begin november 1940, na verschillende voorstellen voor een hernieuwde poging als onwerkbaar te hebben beoordeeld, werd hij benaderd door een tot dan toe hem onbekende Herman van Brero, die hem op het spoor van de Delfzijl optie bracht. Hijzelf en een Leids student, Chris Krediet gingen hem voor. Zijn vrienden Ap Roessingh, René Borgerhoff Mulder en Pos volgde hun voorbeeld. Vermomming tot zeebonk lukte hem niet. Een spoedcursus koken van het dienstmeisje van het Schipperscafé De Kroonstad in Delfzijl bereidde hem voor aan te monsteren tot Koksmaat op de kustvaarder Mascotte die er 17 dagen over deed om de Finse haven Rauma te bereiken. De avond vóór het vertrek naar Delfzijl, volgeladen met hout droste hij. "Drossen, hoe doe je dat?" schrijft Pos "Ik zal het u zeggen. Je vertelt aan je kapitein dat je naar de hoeren wilt, vraagt om een voorschot op je gage en loopt alsof dat de gewoonste zaak van de wereld is de loopplank af. Je kunt, en dat is vervelend, geen tas of valies meenemen, want wie naar de hoeren gaat sjouwt een dergelijk voorwerp niet met zich mee." Van loopplank naar station om de eerste de beste trein naar Tampere te nemen. Na drie dagen reisde hij door naar Helsinki en meldde hij zich bij het Gezantschap.

Een transit visum voor Rusland te bemachtigen was geen sinecure maar uiteindelijk lukte het Hugo Pos om het betreffende stempel te bemachtigen. Veel hulp kon de Nederlandse consul daarbij niet geven. Hij moest het zelf maar zien te versieren. De reis die nu volgde was nu geen vlucht meer. Bij aankomst in Leningrad werd hij opgewacht door een fors gebouwde Intourist dame, die hem de vele Rembrandts in de Hermitage liet zien. Dus werd hij toerist.

Toen volgde Moskou, met eveneens vrouwelijke Intourist begeleiding. Ondergebracht in het hotel Metropole, beslist géén eenvoudig onderdak.

Dan volgde de reis per Trans-Siberische naar Wladiwostok. Vele dagen waren daarvoor nodig en Pos beschrijft deze reis op humoristische wijze.

Bij aankomst in Wladiwostok trof Pos van Brero en Krediet aan. Die waren via Zweden Rusland binnen gekomen. Met zijn drieën konden zij per Japans vrachtschip naar de Noord Japanse havenplaats Tsuruga; drie dagen en drie nachten in een volgepakt scheepsruim. Met de nachttrein naar Tokio waar zij van de goede zorgen van de Nederlandse Consul-Generaal Reinders-Folmer konden genieten. Ook hier een uitstekend hotel, het befaamde Imperial Hotel.

San Francisco was hun volgende bestemming. Dat traject werd afgelegd op een luxe passagiersschip. Per trein naar Stratford in Canada.

Een korte opleiding, een reisje naar Suriname om daar zijn ouders op te zoeken en in oktober 1941 per troepenschip naar Engeland.

En dan gaat het verhaal van Hugo Pos verder. De verveling in Wolverhampton, kanonnier a/b van Nederlandse koopvaardij schepen, o.a. in de Caraïbische Zee. Alles wordt uitvoerig in de autobiografie beschreven.

Maar het leven van Hugo Pos duurt nog lang, héél lang.

Hij komt in Indië terecht, ingedeeld bij de Netherlands Indies Civil Affairs (NICA). Hij raakt betrokken bij de rechtspleging aldaar. Tarakan waar hij als aanklager bij processen optrad. Werd kapitein bij het KNIL; verrichtte op Timor onderzoek naar Japanse oorlogsmisdaden; werd tot zijn verrassing benoemd tot Prosecutor Minor War Crimes bij het Internationaal Oorlogs-tribunaal in Tokio en hij kwam uiteindelijk in 1947 terug in Nederland.

In 1950 terug naar Paramaribo waar hij rechter wordt; in 1960 Procureur Generaal; terug naar Nederland waar hij rechter wordt in het roerige Amsterdam in de jaren '60 en daarna tot zijn pensionering Raadsheer van het Hof in Den Haag. Voorwaar een levensloop die de moeite van het lezen waard is. En dan de manier waarop. Je leest "IN TRIPLO" in een adem uit, ondanks het feit dat je daarvoor 252 bladzijden moet lezen.

Ik kan dan ook de lezers van de **Schakel** van harte aanbevelen het boek te kopen of bij de bibliotheek te lenen. U zult er geen spijt van hebben.

Voor f39,50 bij de boekhandel verkrijgbaar, uitgeverij In de Knipscheer te Amsterdam.

FMB

ENGELANDVAARDER JAAP JONGENEEL – OLYMPISCH FAKKEL-DRAGER

Van onze trouwe correspondent van de andere kant van de wereld, **Engelandvaarder Rudy Zeeman (Tasmanië)** ontvingen wij een lange brief. Het grootste deel daarvan vonden wij de moeite waard. We laten Rudy aan het woord:

"The Port Arthur massacre, which is still so fresh in our minds, has been

reported fully all over the world. Voor ons hier in Tasmanië is het onbegrijpelijk dat zo'n gewelddaad op dit mooie, vredige eiland heeft plaats gevonden; een samenleving waar het dagelijkse leven – met uitzondering van het drug-probleem – te vergelijken is met dat in Nederland in de jaren vijftig.

Mijn originele knietjes, waarmee ik over de Pyreneeën ben geklommen, waren zo versleten dat, na een rechter knie "replacement" in augustus '94, ik op 11 april een linker knie "replacement" operatie heb ondergaan. Ik vraag mij nu af of ik de dubieuze distinctie heb de eerste en enige Engelandvaarder te zijn met twee stalen knietjes!

Over een verre van dubieuze distinctie gesproken, het zal je interesseren dat EV **Jim (Jaap) Jongeneel** (uit Darien USA) de grote eer heeft geselecteerd te zijn door het U.S. Olympic Committee om de Olympische fakkel te dragen. Ofschoon hij nog een goede partij tennis speelt, schreef hij mij: "My initial reaction was to decline, be it with many thanks for this honor. However, my two daughters in particular objected so vehemently that I've decided to go through with it. Even so, the prospect of this one mile RUN (with lots of camera's trained on you) plus the weight of the torch to be carried aloft at all times does fill me with some trepidation. Wish me luck! This particular lap in Darien, Connecticut is to take place in mid June."

Jim C. Jongeneel speelde 1e klasse hockey in Nederland en werd, nadat hij zich na de oorlog in de USA vestigde, één van de steunpilaren van de hockeysport in de U.S. of A. Hij speelde in 1956 in het hockey elftal van de U.S.A. in de Melbourne Olympiade.

Ofschoon Jim en ik, zoals later zou blijken, in de vrij grote groep Engelandvaarders op 9 maart 1944 in een Brits convooi van Gibraltar naar Liverpool voeren, maakten wij pas kennis in de trein van Londen naar Glasgow op 9 juli en begon onze vriendschap op de "Queen Mary" waarmee wij naar New York reisden.

Op de "Queen Mary" deelden wij met Henk Baxmeier en Herman van Nouhuis een ex-eerste klasse hut met en-suite badkamer op het A-deck en werden in de eetzaal door de Duitse krijgsgevangenen bediend. De dubbele porties gebakken eieren met spek voor ons ontbijt zal ik nimmer vergeten!

Alle vier werden wij tevens als tolk toegevoegd aan Brigadiers en Colonels "in charge of" zo'n 8000 Duitse krijgsgevangenen.

Na vele, meestal zeer prettige, wederwaardigheden in New York en San Francisco bereikten wij op 16 september de havenstad Brisbane in Australië met het bekende passagiersschip M.V. "Lurline".

Hoe ouder we worden hoe meer versnipperde herinneringen dan bij ons

komen opborrelen. Ook die herinneringen zijn waard om voor ons nageslacht behouden te blijven. Dank je wel Rudy voor je bijdrage aan de **Schakel**.

FMB

MIRANDA DE EBRO

Het lijkt wel een publikatie uit het Politieblad! **Engelandvaarder Pieter Schagen (UK)** schrijft ons:

"Kort geleden kwam ik enige oude memorabilia uit mijn tijd in Spanje tegen o.a. een zestal tronies van mede-inwoners van Miranda; een politieregistratie van de Seguridad te Madrid".

"Het was een verrassing voor mij mijn tronie te zien in een groepsfoto, op oudejaarsavond 1943 genomen in Hotel International (eerst links) afgedrukt in de Schakel in januari 1995.

Veel van de gezichten herken ik maar de namen zijn mij ontgaan. Ouderdomsverschijnsel?!

Pieter Schagen."

 DIRECCIÓN GRAL. DE SEGURIDAD
21 DIC 1942
DIRECCIÓN GENERAL DE SEGURIDAD
EXTRANJEROS
Negociado de EXTRANJEROS

El extranjero de nacionalidad Holandesa
Don Pieter SCHAGEN
de 27 años, de estado soltero
profesión agricultor, domiciliado ascenden-
talmente en Madrid
(Población)
Arenal 19
(Calle)
H. Internacional
(Pensión, etc.)
entrado en España alandestinamente
(Clasificación de la forma en que ha entrado)
ha comparecido en el día de hoy procedente
de Miranda de Ebro
(Presentado o siéndole asignado) al
trámite núm. 411/276 1943

Hasta que por la Superioridad, a quien se da
cuenta del caso, resuelva sobre la situación de
dicho extranjero, éste viene obligado a presentarse
en esta Comisaría todos los viernes, no
pudiendo cambiar de domicilio sin previa autoriza-
ción de la misma.

Madrid, 21 de Diciembre de 1942.
El Comisario Jefe,
P. O.,
El Inspector, Jefe del Negociado
P. O.,

(Véase a la vuelta)

de la Comisaría de Madrid 23 DIC 1943

BERNARD VAN LEER

De in 1919 door Bernard van Leer opgerichte onderneming is tot de dag van vandaag uitgegroeid tot 's werelds grootste bedrijf voor industriële- en consumentenverpakkingen. Begonnen met papieren zakken via gepatenteerde sluitingen voor olievaten, de olievaten zelf, en de laatste decennia alle soorten consumenten verpakkingen leidden tot een wereldomvattend concern dat heden de naam draagt "Koninklijke Emballage Industrie van Leer". "MeesPierson visie", een PR-tijdschrift van de gelijknamige bank, wijdt in zijn mei 1996 nummer vele pagina's aan de boeiende geschiedenis van deze onderneming en zijn oprichter, Bernard van Leer.

Uit dit overzicht halen wij de volgende paragraaf:

"De tweede wereldoorlog is voor Van Leer een duistere periode. De eigendommen in de bezette gebieden worden genaast en naar Duitsland overgebracht. Bernard van Leer krijgt toestemming met zijn familie en twee naaste medewerkers Nederland te verlaten. Het zal altijd wel een raadsel blijven hoe hij er in slaagt ook zijn (privé) circus (Kavaljos) mee te nemen. Via Spanje komen zij in de Verenigde Staten terecht. Na de oorlog keert Bernard van Leer naar Europa terug om zijn onderneming weer op en uit te bouwen. In 1958 overlijdt hij".

Wie van onze lezers kan het **raadsel** van een hele bijzondere reis die in het vlak van Engelandvaarders ligt helpen oplossen? Uw redacteur houdt zich aanbevolen voor gegevens die daarin meer duidelijkheid geven.

FMB

LAGA - WIST U DAT ...

... de Delftse Studenten Roeivereniging LAGA – die vrij veel (soms ook gestrande) Engelandvaarders onder haar leden telde – het vorig jaar twee nieuwe wedstrijdboten (allebei twee-zonder stuurman) heeft verworven, waarvan de ene op 2 april 1995 gedoopt werd met de naam "De Engelandvaarders" en de andere bij de doop op 8 november 1995 de naam kreeg van de Engelandvaarder "Jan van Blerkom" (die het niet haalde)?

FMB

De twaalfde Engelandvaarderdsgolfdag werd op maandag 3 juni 1996, bij prachtig weer, gespeeld op de buitengewoon mooie bos- en veldbaan van de Golfclub Anderstein bij Maarsbergen. Het is ook een moeilijke baan. Verscheidene spelers en speelsters waren in de gelegenheid op gedegen wijze kennis te nemen van de talloze bunkers en bosjes, vennen en vijvers, die steeds weer voor hen opdoemden. Deze wijze van spelen resulteert veelal in een matige tot bescheiden score. Er waren echter ook anderen: Charles Bartelings, die in de loop der jaren een reputatie heeft verworven als de ijzeren heerser van het Engelandvaardersgolf, speelde goed en stabiel. Op de twaalfde hole echter sloeg hij bij een lange slag zijn ijzeren drie doormidden. Even wankelde zijn moreel; maar het was genoeg voor de concurrentie.

Wim Esser, eveneens een vermaard EV-golfer, speelde werkelijk subliem. Hij sloeg niet minder dan 44 Stableford-punten bij elkaar. Zijn partner in de eerste flight, Harry Wins, speelde een uitstekende 39. Bartelings, die even later binnenkwam, zat daar toch nog tussenin met een formidabele 42 punten. Bij de prijsuitreiking, wegens het warme weer rijkelijk besproeid met verkoelende dranken, bleek dat de genoemde drie spelers op eenzame hoogte stonden. Bij de dames won mevrouw Esser met een beschaafde 30 punten. De beide wisselprijzen bleven dus in de familie. Dank zij de royale gaven van de firma Van den Brand BV Berekeningstechniek en een paar doosjes ballen van Charles Bartelings waren er nog ettelijke andere prijzen. Onze erkentelijkheid aan de Golfclub Anderstein werd tot uiting gebracht door het uitreiken van een Engelandvaarderschildje aan mevrouw A. Jacobs. Een gezellige avondmaaltijd, dankzij het Bestuur, vertegenwoordigd door Fred Beukers, besproeid met een goed glas wijn, besloot traditioneel deze geslaagde Engelandvaardersgolfdag.

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 2 op de adressenlijst van 15 februari 1996.

Overleden:

A. Cohen	Bilthoven
F. Jockin	Zwitserland
G. Volkersz	Germiston, Zuid-Afrika,
J.H. Woltjer	Breda

Toegetreden:

H.W. Post	Nicolaïlaan 15	3723 HR Bilthoven, NL

Verhuisd:

E.H. Bruist	1156 Corte Riviera,	CA 93010 Camarillo, USA
G. Baron Kraijenhoff	Stoeplaan 9, Flat 58,	2243 CV Wassenaar, NL
A. Loontjens	Park Seminarie 106,	3971 SH Driebergen, NL
S. Susan	"De Vijf Donjons"	
	Amerfoortse Straatweg 69-D-7	1403 AP Bussum, NL
P. de Vos	834 NW Chipmonkplace	OR 97330 Corvallis, USA

Correcties:

H. Barnstyn: Zipcode moet zijn 11347 - 4521
H.P. Cassé : Postcode moet zijn **TZ** i.p.v. TL

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes Cees Laseurlaan 279
2597 GG Den Haag
Tel. (070) 324 04 47

REUNIE 25.09.1996
Vliegkamp Valkenburg

Ardenne, D.B.W. van	1	Hagen, J.	1	Perlstein, H. van	USA	2
Asselberghs, E.	1	Hamers, A.G.	1	Pot, L.		1
Athmer, J.H.	2	Hanegraaff, A.A.H.	2			
		Hartog, R.	1	Reynders, Th.		1
Bakker, J.A.	2	Hecht, A.M.	2			
Bamberger, H.	USA	Hemmes, R.W.	1			
Bartelings, Ch.H.	2	Hendrikx, L.W.M.	2	Santman, K.M.		2
Beckman, J.F.	2	Hessen, P. van	2	Schrader, A.B.		1
Beckman, R.F.R.	1	Hinderink, J.R.	2	Schuiling, J.P.		1
Beckum, P.W.A.V. gast	2	Hoets, P.J.	USA	1	Siliacus, J.C.A.	1
Besthof, E	P	Hubbeling, G.D.	1	1	Smet-Brandon, E.M. de	1
Beukers, F.M.	1			1	Snelleman, H	AUS
Blankert-v. Veen, T. gast	2?	Jansen, J.	1	1	Speyer, H.	1
Borel Rinkes-RvK, M.E.	1	Jonge Oudraat, R.H.	1	1	Staal, G.J.	gast
Bos, H.J.	2	Jonker, E.A.	1	1	Suchtelen, E.O. van	1
Bosch, J.W.T.	1			1	Surendonk, C.J.W.	1
Bottema, K.	1			1	Susan, S.	1
Brackel, F.G.J.	1	Kamminga, M.S.	1			
Brandjes, J.	USA	Kers, G.J.	1	Termes, P.		2
Brederode, W.K.	1	Kleyn, K.B.	1			
Brink, C.H. van	2	Kleiverda, C.	1			
Brinkman, H.J.M.	2	Knoop, J.H.	2	Uiling, B.K.		1
~~Brinkman, H.J.M.~~	~~1~~	Knulst, Mw. A.C.	1			
Bruyn KOps, J.W. de	1	Köhler, N. Th. M.	2	~~Uiling, B.K.~~	~~1~~	~~1~~
Buiskool, A.J.	1	Kranenburg, L.A.D.	1	Vernède, E.	gast	2
Buyser, J.	B	Kranendonk, A.M.F.	2	Vrins, Th. J.		1
Bonda, B	1	Kuyck, W.W.	1			
Carlier, A.G.M.	1					
Cassé, P.H.	2	Lamsweerde, L.M.P.H.v.	2			
		Lazeroms, A.R.W.	2	Waalewijn, M.		1
		Letteboer, H.	2	Wachtel, Th.		1
Dalmeijer, W.H.M.	1	Luteyn, A.P.T.	1	Weelinck, H.R.		1
Dam Merrett, G.A. van	1			Weerd, G.M. van der		2
Dijckmeester, F. Th.	1	Mesdag, J. v.	2?	Weisglas, M.		2
Diepeveen, F.	2	Meulen, L.J. van der	1	Wijnbergen, L.		2
Exter, R.P. van	B	Meurs, A.J. van	1	Wijnen, L.A.R.		2
		Moddemeijer, E.	2?	Wensink, H.F.L.		1
		Mos, J de	2			
F		Mulder-Gemmeke, B.J./RMWO	1	Zegers de Beyl, N.	B	1
Ganderheyden, B.W.	1	Nuyten, A.C.M.	1			
Grisnigt, R.A.	2					
Gruter, T.J.M.	1					
		0				